

2016-12-07

Dnr SU 1.1.3-2958-16

Henric Hertzman
Fakultetskanslichef

Områdesnämnden för humanvetenskap

Yttrande över betänkandet *Kraftsamling mot antiziganism* (SOU 2016:44)

Stockholms universitet har anmodats yttra sig över rubricerat betänkande. Humanistiska fakultetsnämnden, som har uppdragits att avge förslag till yttrande, har, efter hörande av Institutionen för mediastudier, följande att anföra.

Den 21 mars 2014 beslöt regeringen att tillsätta Kommissionen mot antiziganism. Dagen innan hade *Den mörka och okända historien – vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet* (Ds 2014:8) presenterats. Vitboken hade tagits fram inom Regeringskansliet mot bakgrund av bland annat regeringens långsiktiga strategi för att förbättra levnadsförhållandena för romer (skr. 2011/12:56) och förslag från Delegationen för romska frågor (verksam åren 2006-2010).

Kommissionens uppdrag blev att förstärka arbetet mot antiziganism och ”överbrygga den förtroendeklyfta som finns mellan den romska gruppen och samhället i övrigt.” (SOU 2016:44 s. 54). Antiziganism definieras kortfattat som ”den särskilda rasism som romer utsätts för” (ibid s.13). I uppdraget har ingått att sammanställa granskningar och olika åtgärder till följd av registreringen av romer på etnisk grund, något om resultatet i en rapport *Registrering på etnisk grund* och som bifogas slutbetänkandet som bilaga. Också spridning av den kunskap som vitboken innehåller har ingått i uppdraget och kommissionen har i detta syfte tagit fram en bok avsedd för skolan: *Antiziganism i Sverige – om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet och idag* samt en lärarhandledning till densamma. Vidare har kommissionen aktivt deltagit i den offentliga debatten genom publicerade rapporter, med artiklar och krönikor med mera.

Kommissionens olika förslag bygger på den övergripande slutsatsen att det saknas en kontinuitet och styrning av politiken i syfte att motverka antiziganism och förbättra romers levnadsförhållanden och med en reell romsk delaktighet i det arbetet. Kommissionens egen sammansättning har i det senare avseendet varit unik med en majoritet av romska medlemmar.

Förslagen som läggs fram tar utgångspunkt i antiziganismens långa historia och kontinuitet, inte minst exemplifierat av Skånepolisens register och diskussionen om livsbetingelserna för vissa EU-medborgare i vår mitt. Åtgärds paketet riktar sig till flera olika samhällsnivåer, några är av mer symbolisk karaktär. För att motverka förtroendeklyftan och skapa trovärdighet i viljan och inriktningen i att motverka antiziganismen föreslås bland annat att statsministern

Humanistiska fakultetsnämnden

Stockholms universitet

Besöksadress:

Telefon:

Telefax:

E-post:

framför en officiell ursäkt för de historiskt begångna övergreppen. Man vill också ha en översyn över ortsnamn som anspelar på antiziganism i syfte att utreda framtida förhållningssätt till den typen av benämningar. Kommissionen föreslår vidare att regeringen ser till att skolboken och vitboken sprids och också att minnesdagar och minnesmärken om Förintelsen av romerna inrättas och uppmärksammas.

En översyn över det rättsliga skyddet mot registrering på etnisk grund bör enligt kommissionen genomföras och regeringen bör verka för att Diskrimineringsombudsmannen i högre utsträckning utreder anmälningar om diskriminering så att fler än idag prövas i domstol. Också anmälda hatbrott till polisen bör i högre utsträckning utredas och lagföras och såväl DO som polisen bör bli en starkare aktör mot kränkningar. Regeringen bör också verka för åtgärder på EU-nivå, bland annat för att en särskild representant inom EU ges resurser att samordna och förstärka unionens insatser för romers mänskliga rättigheter. Kommissionen ser positivt på att regeringen föreslagit att också inrätta ett nationellt oberoende organ för mänskliga rättigheter och vill att det arbetet påskyndas. Sverige har ännu inte ratificerat protokoll 12 till Europakonventionen, vilket kommissionen anser bör ske som en politisk viljeyttring. Inte heller tilläggsprotokollet till FN-konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter har ratificerats av Sverige, vilket (något 21 andra länder redan gjort), också här rekommenderar kommissionen Sverige att agera.

För att åstadkomma en styrning av myndigheters olika åtgärder mot antiziganism föreslås att Länsstyrelsen, som redan idag besitter goda kunskaper av sådan samordning, får en sådan roll där också uppföljning och utvärdering av olika insatser ingår. Det romska civilsamhällets olika organisationer bör också få ökat statligt stöd. Länsstyrelsen i Stockholms län har idag uppgiften att samordna arbetet riktat mot EU-medborgare som vistats tillfälligt i Sverige och här betonar kommissionen vikten av att det arbetet sker utifrån ett rättighetsperspektiv.

Regeringen bör också följa att Public Service-bolagen lever upp till ambitionen att öka utbudet av program på romani chib, något kommissionens konstaterar inte förändrats under de senaste två åren. Om utbudet inte ökas bör regeringen överväga att revidera sändningstillstånden vid nästa möjliga tillfälle.

Slutligen rekommenderar kommissionen regeringen att inrätta ett nationellt center för romska frågor. Detta för att driva kunskapsutvecklingen om antiziganismen och dess konsekvenser framåt, följa upp och bevaka olika insatser av aktörer som har uppdraget att motverka antiziganism och kunna komma med olika förslag. Man vill att centret ska ha uppgiften att stödja romer och romska organisationer och ge råd, men vill inte att något tillsynsuppdrag ska ingå i dess uppgifter. Ett sådant nationellt center bör få formaliseras som en statlig nämnd och ha en sammansättning där romer är väl representerade.

Humanistiska fakulteten vid Stockholms universitet har inga invändningar mot det batteri av olika förslag som Kommissionen mot antiziganism föreslår. Vi vill särskilt understryka vikten av det kommissionen poängterar när det gäller den romska representationen och medverkan i

olika delar av arbetet. Forskare vid SU har visat att romer mycket sällan själva får röst i mediebevakningen, något som troligen avspeglar den generella bristen på inflytande i frågor som rör romer. Vi vill också betona vikten av att de delar som behandlar arbetet med utsatta EU-medborgares situation sker utifrån ett rättighetsperspektiv.

Av särskild vikt är arbetet med att sprida kunskap om antiziganismens historia och konsekvenser. Framtagandet av en bok för skolbruk och en lärarhandledning är en betydande insats och spridningen samt användningen av mycket angelägna. Kommissionens genomgång av läroböcker för högstadiet i samhällsorienterande ämnen visade en vit fläck när det gäller kunskap om den romska minoriteten och antiziganismen. Här vill fakultetsnämnden uppmärksamma lärarutbildningarnas roll – och därmed vår egen roll – och arbetet med att medvetandegöra undervisningens betydelse för att motverka antiziganism.

Kommissionen föreslår att de tre huvudrekommendationerna spridning av skolmaterialet, ytterligare stöd till minoritetsgruppen romers organisationer och uppbyggnaden av ett nationellt center för romska frågor huvudsakligen finansieras med hjälp av Kulturrådets medel. Humanistiska fakultetsnämnden menar att även andra finansieringsmöjligheter bör övervägas.

Beslut att avge detta yttrande har fattats av Humanistiska fakultetens dekanus professor Bengt Novén efter föredragning av fakultetskanslichef Henric Hertzman.

Bengt Novén

Henric Hertzman